

Zala 1912.02.25. 3-4. oldal, alul

A Tersánczky-család. 1. rész.

Írta: Halis István.

Amikor Szalamegye íróinak munkásságát és életrajzát egybeállítják, akkor majd elfoglalja közöttük az öt megillető díszes helyet Tersánczky József doktor, aki a kanizsai járás tiszti orvosi állásában Máyer Ferkónak közvetlen elődje volt.

Pedig már ma is nagyon kevés kanizsai ember akad, aki emlékszik Tersánczkyra. Úgyszólván a szemünk láttára tűnt el egész családotul.

Tersánczky József a város első emberei közé tartozott, ki ideális életet élt végig: betegeket gyógyított és szomorú emberekbe belesugallta az élethez való bizodalmat. Ami kevés szabad ideje maradt, azt olvasásra, könyvek írására, nemesített gyümölcs termelésére fordította. S ahányszor tehette, kisétált szőllejébe és a természet fölülmúlhatatlan szépségében gyönyörködött.

Emellett mindenkit buzdított, hogy a természettel foglalkozzék, mert az ad egészséget, hosszú életet és megelégedést.

A magas termetű eszes arcú ember állandó mosolygásának és szelíd beszédének megnyerő hatása alul senki se tudta magát kivonni. Legkevésbé az asszonyok, akik a világ teremtésénél fogva mindig vonzódtak a kiváló szellemmel bíró emberekhez.

Tersánczkyknak rendkívüli adománya volt a betegek vigasztalására, s talán ezért művelt mindjárt praxisa elején csodálatos gyógyításokat. Nem igen kérdezgette hol a honorárium, mert azzal nem törődött, hogyan fizetnek a páciensek. Hanem azért megesett, hogy egyetlen vizitjéért néhány kövér disznót hajtottak az udvarába, amint ezt a történetet a Zalában megírta a mi ragyogó tollú elbeszélőnk: Szalai Sándor.

A történet annyira jellemző Tersánczkyra, hogy röviden elmondom. Szalay Sándor írótestvéremnek meg kell bocsátani ezt a birtokháborítást!

A dolog olyanformán történt, hogy Tersánczkyknak sümegi kezdő orvos korában el kellett menni egy meglőtt betyárhoz.

Persze a szemét bekötötték, és olyan romantikus módon vitték el a sebesült búvóhelyére, hogy ma elbizakodottan és hitetlenül mosolygunk rajta, de abban az időben elég gyakran megtörtént hasonló esemény.

Tersánczky elvégezte emberbaráti munkáját és igyekezett elfelejteni a dolgot. Csakhogy az „ügy” nem maradt annyiban. Alig hogy a fagy beköszöntött, az egyik éjszakán megzörgették Tersánczky ablakát, s a kinéző orvosnak azt mondta egy alak, kit nem lehetett fölismerni a sötétben:

– Doktor úr meghoztuk a fáradsága árát! Bevittük az udvarába! Különben pedig köszönjük az emberséget!

Az udvaron fejedelmi módon hízott sertések feküdtek, melyek nagy súlyuk miatt nem tudtak lábon állani, tehát kocsin kellett odavinni, s a házbeliek mégsem hallották a szállítás zörejét.

Tersánczky olyan idealista volt, hogy reggel mindjárt átadta a disznókat a szolgabírónak, ahelyett, hogy igaz magyar szokás szerint tort csapott volna belőlük.

Ha másért nem, hát ezért az élnélhetlenségért is megérdemli Tersánczky, hogy emléke ne menjen feledésbe.

A szolgabírónál a rőt állatok egy akta mellékleteit „képezték” egész farsangig, mikor *kiselejtezték* az aktát is, meg a mellékleteket is.

Tersánczky pedig átköltözött Kanizsára, és híre hamarjában elterjedt a környéken. Háza a Gábor-utca (most Batthyányi-utca) sarkán volt, melyet csupán egy ház választ el Szekeres doktorétól.

Szalából és Somogyból annyi beteget szállítottak Tersánczkyhoz, hogy akárhányszor fent akadt háza előtt az utcai közlekedés. Kivált a heti vásárok alkalmával, melyek az időben látogatottabbak voltak, mint ma az országos vásárok.

Mint említettem, rendes munkája mellett írogatott is Tersánczky. Újságcikkeket csakúgy, mint könyveket. Talán legnevezetesebb műve egy vastag könyv: az *Oenologia*, a szőlőművelésnek, a jó bor termelésének könyve.

Aztán szünet nélkül számtalan cikkben buzdította az embereket gyümölcsstermelésre. Jó részt az ő fáradozásának eredménye Szabadhegynek nemesített gyümölcsfával történt beültetése. Bizony ez most már meglehetősen kipusztult, pedig manapság arannyal fizetik a nemes gyümölcsöt és ez fényesen igazolja, hogy gyümölcsstermelés gazdaságilag is kifizeti magát.

Tersánczky a kertészkedés mellett ráért mással is foglalkozni. — A tudományok előbbre vitelén és az emberek közt való elterjesztésén munkálkodott. Azt is hirdette a többi közt, hogy mindenkinek ismernie kell saját elődeinek történetét, mert az mutatja meg az irányt, hogyan cselekedünk helyesen. „Elvész a nép, mely tudomány nélkül való!”

Ez okból maga is írt történetet: „Szabadhegy monográfiáját”, mely az *Oenologia* mellett legértékesebb könyve. E könyvében sok érdekes dolog van. Megírja benne, milyen nevetséges módon, milyen keservesen kellett küszködni az urodalommal a szőlőhegy alapításakor. Lerajzolja Szabadhegy térképét. Részletesen felsorolja a hegyre ültetett gyümölcs-fajokat, s nevenként fölemlíti az alapító birtokosokat.

A sokféle munkálkodás mellett sem mulasztotta el Tersánczky, hogy gondos nevelésben részesítse gyermekeit.

Három fia volt, kik a gimnáziumba jártak, de az iskolán kívül is az apa szünet nélkül foglalkozott lelkük nemesítésével. Minthogy pedig az életben okvetlenül szükséges az érvényesüléshez a kellemes megjelenés, tehát a fesztelen mozgás és a jó modor elsajátítása végett a gyermekeket Lakatos Sándor „tánc és illem-oktató”-hoz is járatta sok esztendeig, mint az akkoriban általános szokás volt.

Lakatos táncterme közvetlenül az iskola mellett volt, s ez különösen célszerűvé tette a tanárok előtt, kik kénytelenek lévén az erkölcsre is ügyelni, könnyen szemmel tarthatták, hogy miféle hölgyek járnak oda, hol a diákok táncolni tanulnak.

Lakatos különben is nevezetes alakja volt az akkori kanizsai világnak. Állandóan Kanizsán lakott, de országos hírnévű táncmester volt. – S nemcsak a körmagyart, különféle palotást, toborzót, magyar-polkát verte bele az ifjú magyarok lábába, hanem maga is szerzett nemzeti táncokat, és a táncolásban valóságos művész volt. Könyvet is írt a táncról. („Rajta párok táncoljunk!” cím alatt adta ki az „öreg” Wajdics József.)

Egyik multság alkalmával Lakatos azt az általános kívánságot, mely így kezdődik: „Mégis huncut a német”, a Zöldfában olyan remekül kitáncolta, hogy az előre értesített s óriási számban megjelent magyarokat szünni nem akaró rettenetes éljenzésre ragadta, s olyan vehemenciával újrátáncolták meg a táncot háromszor egymásután, hogy Istenben boldogult Szakonyi Józsi bátyánk, akinek hivatalosan kellett megjelenni a bálon, sehogyse tudta elgondolni, mitől bokrosodtak meg a jámbor bálozók.

Akkoriban pártolta az irodalmat minden ember. Tersánczky is megvett magának is, gyermekeinek is minden könyvet és minden újságot. Ezáltal a gyerekek rászoktak az olvasásra. Jellemük szelíd lett, és gondolkozásuk becsületes.

S mikor Tersánczkyért eljött a halál, hát minden aggodás nélkül utazott el az emberiség jótevőjével, mert az életet nem pocskolta el haszontalanságokkal, és biztosította fiai jövőjét gondos neveléssel.

Fiai közül a legfiatalabb volt *Kálmán*. Ez amikor az iskolát elvégezte, körülnézett az emberek között, és nem ment sehova. – Reggeltől estig a természetet bújta.

Meghúzta magát egyik szőlejükben, és ott fényben élve szabadon munkálkodott. Nem cserélt volna egy préposttal.

Minthogy azonban fényességből nem élhet a kultúrember, s talán mert az édes anyja is készítette, hát folyamodott Kálmán az államhoz, hivatalért. Ki is neveztek táviró tisztnek. Elfoglalta az állást, és pár hétig kopogtatott a hivatalban. – Csakhogy lehetetlen volt kitartani a rettenetesen száraz hivatalnak, aki már megismerkedett a természet magasztos nagyságával. Rövid idő alatt odahagyta hivatalát. És boldogan sietett Szabadhegyre: igazi életet élni!

Néhány év alatt forradalmat harcolt végig a proletár, majd a birtokos osztály, végül pedig a hivatalnok sereg. Megdrágult minden. – Annyira nehéz lőn a megélhetés, hogy Kálmánnak ismét folyamodnia kellett hivatalért. Újra kinevezték. Egy darabig dolgoztatott megint a rozoga posta „palotában”, de most sem volt képes kitartani s lélekölő foglalkozást, bárhogyan erőlködött. Le kellett köszönnie megint. Mikor otthagya a hivatalt, tele szívta tüdejét friss levegővel, és kimenekült a kedves Szabadhegyre. – Micsoda boldogság volt bevonulni a szegényes hajlékba!

Aztán a szőlőben élt kivételes megelégedésben. A viskóban meghúzódó ember bizonyosan lenézett bennünket, a ketreben taposókat, akiket a mi bölcs emberünk Sáfrány Károly, szelíd humorral de súlyos tömörséggel imígy jellemzett: „Vagyunk, de nem élünk!”

Addig élt Kálmán remete módra, míg a természet fényességéből a halál át nem szállította másvilági ragyogásba.

Jóska volt a középső gyerek.

Iskolatársam volt. Szelíd, kedves fiú. Egész életében az olvasás volt egyedüli igaz élvezete. S éppen ezért alig volt érzéke a valódi élethez.

De az is igaz, hogy szivárványos tündérvilág volt a mi gyermekkorunk!

A haza még iga alatt nyögött, a magyarok azonban a jövő országát látták immár maguk előtt, s vidáman csúfolkodtak a hatalom erőszakoskodásán.

Mink gyerekek a könyveket, meg az újságokat olvastuk. Micsoda káprázta-
tó dolgok voltak a lapokban! Micsoda lelkesedés fogott el annak olvastára, hogy Napóleon tiszaujlaki bajuszpedrőt rendelt magának! (Ez a kultúr-nációnak ki-
kergetését jelentette francia segítséggel.)

Hát még a szépirodalom! A „Képes Világ”, a „Családi Kör”, „Nefelejcs” ilyen
fölséges regényeket adtak: „A hamvas cica és zöld papagáj története”, „Egy
krajcár emlékiratai”, „Aranyhajú Erzsike”.

Aztán a „Tatár Péter rege gunyhója!” Egész könyvtárt kitevő könyv, melynek
mindegyike tele volt ragyogó történettel. Ti mostani népek, sohasem fogjátok
érezni azt a gyönyörűséget, mely a mi keblünket megdobogtatta, mikor Tatár
Péter egy-egy füzetét megláttuk a ponyván! S mily boldogan kacagtunk a színes
történeteken! Például hogyne kellett volna nevetni a szántogató földműves sze-
rencsén, aki Mátyás király segedelmével furfangosan megfejté a három bak-
kecskét!